

Osinje klice

Naslov ovom ciklusu smo dali po Miloradićevoj pjesmi *Mladi danki, stari danki* kade piše:
Ponizit se musim? Veliš mi va lice!
Dalje nabok stani, boj se moje šake!
Ne nek moje riči su OSINJE KLINE
Znam iskrčit žiljem ostatke i slake!

Pjesme u ovom dijelu su iz razno-različnih razlogov izostale ili bile drugačije objelodanjene u dosadašnji izdanji. Svojevrimeno su i one bile štampane u novina ili kalendari:

Oj Mate va kutti ..... Ujević Mate, Gradišćanski Hrvati, Zagreb 1934, str. 25
Majka skrb ..... Kalendar sv. Familije 1919
Zapametimo si i Tedeschi lurchi ..... Naše Novine, br. 48, 1918.
Trilogija ..... Hrvatske Novine, br. 12, 1923.
Arena ..... Kalendar sv. Mihovila 1926.
Živine ..... Naše Novine, br. 7, 1922.
Jedan vrag ..... rukopis 1920.
Nikim školnikom ..... Naše Novine, br. 19, 1919.
U Parizu na sinodi 1919 ..... Naše Novine, br. 6, 1919.
Zion ..... Hrvatske Novine, br. 34, 1925.
Mojše-Mauše ... Naše Novine, br. 22, 23, 24 i 25, 1919.
Mudruljice ..... Kalendar sv. Familije 1916. i 1918.
Kako je Marko djak
spričal Matanovu Rozu . Kalendar sv. Familije 1904.
Pri spomeniki M. Miloradića
od Št. Megyimorija, 1935. ... od Štefana Megyimorija

Oj Mate, va kutti!¹
Neka te ne muti
Svit jalni i kruti

Na sami va kuti,
Nikomu na puti,
Božanska počuti.

Majka skrb¹

Majkin Jivo krati se i plače:
„Neću kaše, dajte mi pogače.“
Mudra majka, oštro iz ljubavi,
Pladanj s kašum preda njega stavi
„Zemi, sinko, kašu ji prez plača,
Ne peče se svaki dan pogača!“

Va životu Skrb je mudra mati
Daje dobro, ča je bolje, krati
Razum zreja, volja nam ujača
Ter velimo mirno i prez plača:
„Ne more bit svaki dan pogača!“

¹ Posveta pod fotografijom 1907, objelodanjena u knjigi *Gradišćanski Hrvati* od Mate Ujevića, Zagreb 1934, str. 25

¹ Slična ovoj je *Ne mora bit svaki dan pogača*

Zapametimo si

Nimac va veruga
Pravedan je sluga
Človičjega roda
Kot oganj i voda!

.....
          x
      x   x

Ali ako zmaga
Gonit će nas s praga
Spudit s dvora, s poda
Kot oganj i voda!

.....

Tedeschu lurchi

Dante: *Pakal*

Nimac sve zadahne
I za svim poteže!
Spljuni si va dlane
Ter ga hiti s veže!
S buhami se stane,
Ki uz kucka leže!

P. Tp. Ny. sz. 159

vásárlásának kérelmezésére szolgál.

toknak „részjárdék“ gyanánt
sa iránt.

.....
fillér.

eském szerint főnálló tiszta követelésemből
szjárdéko¹ a .....
onajárdékból vásárolni és azt részjárdék-
mura letélben megőrizni. 2*

Dobra volja nij još dost,
Sliši knjój i sposobnost!
Dobra volja, hvalim ju,
Glad je slopro, a ne kruh!

Nač si mlad, uz trud i pot,
Se pripravil na život,
Strat, kad li se sviki pliš,
Dielaj to, ča razumiš!

A ne glej na viši ried!
Viši ried je furak lied!
Službu išči, a ne čast...
Ki se furza, će upost!

Pojedinim glas je dan:
Basso, tenor, alt, sopran;
Bas se prči na sopran?
Tukov bas je šarlatan!

Trilogija¹

Cato², pop, školnik

Cato: Vi ste ovde, ja pred vami,
Znano mi je ča vas mami,
Vaše tužbe, vaši jadi . . .
Čujte nauk još ste mladi:
Duhovniki, pedagogi!
Vaša moć je nek va slogi;
Ako se raskalat date,
Nij Gradišća za Hrvate!
Pop ter školnik su pritkani,
Jedno tijelo, dva organi,
Jedno sukno dvoja žica,
Svaki sam je nek polovica.
Pop i školnik skupa sliši,
Ov je niži, on je viši! —

Školnik: Toga spoznat nikad neću,
Nit popovu znanost veću!
Va svojem smo učni svaki,
Po znanosti smo jednaki
Po znanosti i po časti,
Jedni ceri, drugi hrasti.—

Pop: Nač su ada više škole?
Ti se rivaš kraj od štole³,
Grdiš pope i oltare,
Stavljaš se med proletare,
Kim je Bog i redi viši
Kot na glavi gole pliši!
Proletarska diktatura,
To je vaša nadkultura?
K višemu se ništ ne diže?
Svejedno je više niže?

Cato: Niže zdola, više zgora,
To va društvu valjat mora,
Ako ne, se sve rasmrvi
Na jednaki stališ prvi,
Na prvotnu maglu, kašu
Kot atomi prosti mašu
Simo-tamo, prah va zraki,
Svi nek praški, svi jednaki.
Glejte, s tim se svoj kulturi
Klica, cvijet i šad pofuri!—

Školnik: Meni tvoja rič ne kuri . . . ,
Ja zadivan put kulturi . . . ,
Suprotivno, ja sam prvi,
Ki joj krčim pute, brvi!

Pop: „Ti si“ velu boljševiski,
„Ča su tvoji učeniki!
Nit si veći, nit si manji,
Nit po časti nit po znanji!“
Ali razum ti govori:
„Dižem dicu k sebi gori,
Ar sam viši po znanosti,
Neg su moji mali gosti!“
Ada, tvoja znanost veća
Stavi nje pod tvoja pleća! . . .
Više škole pop pregazi,
Ti ostaneš na prilazi!

Školnik: Pedagog sam, tu meštiju
Nam, ne vam, va glavu siju,
To je moja znanost veća,
Ke ne stižu tvoja pleća!

Pop: Tu meštiju vi — oprosti!—
Se učite prez znanosti!
Po znanosti pedagogi,
Mudroznanci, psihologi
Pišu vam recept po vašem,
kot vračitelj patikašem!—

Cato: Tvoj posal je, ja ga hvalim,
Dat početni nauk malim:
Spoznat, pisat slove, broje,
Slagat, spajat obadvoje,
Pak zasijat malu sitvu
Va ditinjstvu pamet plitvu.
Težak je to trap i muka,
Zvest spod kore i škrljuka
Slabe klice toga duha,
Dat razdrobit malim kruha!
Ali k tomu nij ti triba
Znanost učna diatriba⁴,
Znat zračunat integrale,
Logaritme, radiale⁵! . . .
To je znanost, ki ju ima,
Neće dicu vest iz dima,
Neg će projt med učenjake,
Kot profesor trt dijake!
Vaš posal je trap, ne znanje,
Zna ga vršit već i manje
I divojka i koludra,
Malo učna, ali mudra.

Pop: Znaš to dobro, brate vi ste
Skoro svi socijaliste!
Zač? Razložit ću ti bliže:
Staliž veže vas na niže,
Želja vas na više diže,

¹ Pjesma *Trilogija* je nastala 1923. ljeta po jednoj ružnoj svadji sa direktorom, školnikom kemljanske škole Štefanom Megyimorijom. Po Prvom svitskom boju je i u Ugarskoj preuzela država upravljanje škole i tim izrivala Crikvu ada farnike iz mjesta direktora, upravljača škole. Tako je Megyimori, koga je Miloradić jako protežirao i podupirao za vrime školovanja, izrivao Miloradića s mjesta školskoga direktora, jer je država ukinula školske stolice.

¹ trilogija — književna vrsta od tri; ovde trimi razgovaraju

² Cato Marcus Porcius J. Uticensis (95 — 46 pr. Kr.), rimski filozof, stoičar

³ štola — obaveze kantor-učitelja

⁴ diatriba — razgovor, špotni spis, rasprava

⁵ integral, logaritam, radial su pojmi iz visoke matematike

Stališ gnjavi želja miti,
Ter ste vekom jadoviti,
Zač ste, ča ste po diplomi,
A ne primaš Estergomi!
Zato kad je došla ura,
Proletarska diktatura,
Pukla vam je žuč s mehura:
„Nač diploma? Nač kultura?
Nek za mačku i mačkura!
Svi smo jedni i jednaki,
Hajde doli učenjaki,
Popi, suci, advokati,
Doktori i diplomati!“
Ter se dali znorit Židu,
Ki se skriva va zasideu
Ter vas draži, ter vas huska,
Da vam šaka pope pljuska!
Mi smo, ki smo, vi ste, ki ste,
Naše časti nisu iste!
Kako su nam raskrojene,
Kažu škole izučene!

Školnik: Istina je, tajat neću
Ča nam ljudi oči meću,
Da med nami buču niki,
Kot maneni boljševiki.
To su trupci, zli čvaljani,
Nevjernjaki i pogani,
Ki nam stališ, ime grdu,
Ki važigljju jad i sru.
Njeva znanost i kultura
Je pobrana politura
Po kavana i novina,
S dahom votke, piva, vina;
Počesani, nacifrani,
Kot markeri va kavani.
Usta puna, ništ va glavi,
Trošu vrime va zabavi,
Sjest, učit va mudri knjiga,
To je njim poslidnja briga.
Crikvu pojt se njim odura,
Škola im je sinekura⁶.
Pak bi radi ti pajtaši
Bit med nami velikaši!
Ali mene k njim ne broji,
Mirovni su puti moji,
Vjerno, marno vršim službu,
Još poslušat moram tužbu,
Ne od ljudi, neg od popa,
Ki mi širom jame kopa,
Mene, ženu, dicu kudi,
Ne med nami, neg pred ljudi,
Zapovida mi kot slugi . . .
Rob sam, njemu va verugil!

Pop: Tvomu jadu se ne čudim,
Duhovnika oštro sudim,
Ki s činjenjem zataji to,
Ča nam kaže svim očito

Katekizmuš mali, sridnji:
„Prvi budi kot poslidnji!“
Ki si znanost s tim nadima
Da diplomu višu ima,
A zaista nosi glavu
Praznu, tupu, čut gizdavu:
Nevridan je sve časti,
Usurpator⁷ je va kasti.
A med vami — glej ter pazi!—
Nisu mnogi pravi vrazi?
Ex professo⁸ pope mrazu,
Jad im bukne po obrazu,
Kada vidu ali čuju,
Da nas ljudi još poštuju!
Ču ti zbrojit črno pralo,
Kako se je meni stalo?
Kako sam za dobre čine
Bil omražen od diline
Satanskoga pokolenja,
Prez obraza i poštenja?
Još sam ga izbavil uze
Na ženine prošnje, suze!⁹

Cato: Vaše tužbe, stare, nove
Istina su sve do slove.
Ljudi se med sobom vadu
Kot za dlaku, kot za bradu.
Ali pitam, je li mora
Vas raskalat šega nora?
Dva različni jeste redi
Usporedni kot susjedi,
Pod i krov na istom gradi,
Krov na sunci, pod na hladi!
To je bilo, je, i bit će,
Da se podu krov nadmiće,
Pod prez krova, krov prez poda,
Kakova je to pagoda¹⁰?
Svoju dužnost svaki znajte,
Na nju sami skrb imajte!
Svet posal je zdola, zgora,
Pun napora i umora;
Vi spunjajte svaki svoje,
Ili švora, ili oje,
Jedna kola i kotači:
Ta diploma vas zjednačil!—

⁶ sinekura — prihodi prez obaveze, dohotki prez pota

⁷ usurpator — ki nepravilno, nezakonito prisvoji vlast, silu

⁸ ex professo — po zvanju, svismo

⁹ To se odnaša na Megyumorija, koga je po istraga krivičnoga čina za vrime „sovjetske republike“ branio

¹⁰ pagoda — japanska zgrada, vila

Arena¹

Na areni se utica
Muž i žena, star i dica,
Ki će bolje . . . Ča se pita
Pamet zdrava, plemenita:
Nač se neka prez henjanja
Jedno s drugim presiganja?
Ah, kolika je slipota,
Ka ti ćut va smrad zamota!
Ki god ljubi kako glist
Zdola prah i blato grist:
Ki god ljubi kot turist
Na visoke gore lizt;
Ki god štrofat gol i bos
S peščicami drugim nos;
Ki god bižat, skakat, plut
Dokle mu je moć kaput;
Ki god zletit, zajt na pol,
Gledat snig i led odzdol . . .
Znaš je dobro ter si „star“?
Zna je bolje nima stvar!
Česa neće konj i vol?
Ča je samo tvoj idol?
Vino pit i alkohol
Ter se zlehnut spat pod stol;
Gaji mrsku, gnjusnu bol
Ter sagnjit uz ženski spol;
Krv proljivat kot sadist,
Vrat pregrist kot Harmanist² . . .
Ča je mladost strat ženam?
Neću zreć, ar me je sram!
One nisu Majke već,
Neznadu nit kruha speć;
Mnoga daje vidiš sam,
Mlado tijelo na sajam!
Hižna mati, hižni drug,
Sini, kćere krug o krug —
To je jaram, to je ham,
Ter ga hiti kraj k nogam!
Neće ona bit Matrona,
Voli smrad od jam do jam,
Primadona prez zakona,
Poliandra³, poligam⁴!
Kad joj zmine mladi cvijet,
Če gnjilota dojt na red,
Lice gladit mast zaman,
Oduro je kot puran . . .
Ah, kolika muka, bol . . .
Smrt je bolja, daj lysol⁵!
Takov ti je, o človik,
Na areni tijek i big,
Hajdi! Loke⁶ gdo će već,
Smrada-gada sebi steć!
Stani, stani k sebi kreni,
Spasa nij na toj areni!
Svaki pozna ki se pita,

Ka je borba plemenita,
Pluti gori a ne doli,
Ideali, ne idoli!
Stegni tijelo k zdravoj mjeri,
Žitka slast od duha beri,
Tvoja duha svaki dar
Na areni budi „star“! —

¹ arena — pjeskovito, ravno mjesto za dvoboj, mjesto za rvanje, bladanje

² Harmanist — ki misli kot Thomas Harman

³ poliandra, poliandrija — forma hištva kod primitivnih narodov, jedna žena s više muži

⁴ poligamija — forma hištva kod primitivnih narodov, jedan muž s već žen

⁵ lysolizol — 3% otopina od kresolsapuna, služi za dezinfekciju

⁶ loke — loke ter loke velu Frakanavi kad neko naglo proteče

Živine¹

Ča to čujem, prokljetari?
 Ki si diže duha više,
 Ki nam učne knjige piše,
 Ništ ne gleda neg ljenari?
 Glete, glete, nini, nini!
 Vi ste svitu na sredini?
 Vi ste zemlji spas jedini?
 Vi ste žitku na višini?
 Vi ste sol i svitlost žitka
 Vi ste družba plemenita
 Vi ste braća razborita?
 Živine ste kod korita,
 Živine se po.....
 Živine po gnjusnoj želji,
 Po butika žganičari,
 Požeruhi i !!!
 Žid van toči, da vas skvari,
 Vino žgano va stakalje!
 Laž i blud i tako dalje!
 Žid ugaja vašoj pari,
 Da budete nime stvari
 Banda, ka se Židom mari,
 Koj su oni gospodari!
 Vaši Židi tolovaji
 Znadu napoj vašoj žaji
 Za imanjem drugih ljudi
 Ko si ki po mudrom trudi
 S pračino skupa meće.
 Da si kupi kruh u ploče
 Da si tijelo duša snaži
 Da ne ji, ča drugi sprazi!
 Kad vas vrag na kradnju draži
 Žid vam s rukom kaže maše:
 „Proletari sve je vašel!
 Svega svita žganičari.
 Združite se!“ da bečari
 Budu svitu gospodari;
 Pukšu nosi svaki ramen
 Zastava je krv i plamen;
 Staru plašu, palu, moru,
 Pak još k tomu to govoru:
 Slobodi je seda dobra
 Nij već jarma, nij već roba!

Bijmo ljudi žganičare
 Skupničare, fabričare!
 Gatricam su ušle pare²,
 Krvoločne divlje stvari,
 Krokodili, jaguari.
 Sloboda nam opet bude,
 Zarenimo gnjuse hude
 Heš! za gatre, krvne pare
 Gatre su za prokljetare.

Jedan vrag

Zmeli ste aristokrate,
 Stavili nam demokrate;
 Nut povite, ko je bolje?
 Smo li seda prez nevolje?
 Grabimo si sriću s dižom³?
 Je li zemlja paradižom?
 Ča „poboljša“ boljševik,
 Vidi se na prvi mig.

Gonte k vragu demagoge⁴!
 Dostal nas je smrad pod noge!
 Demokrat, aristokrat,
 Prolje krat⁵ i seda krat,
 Seda krat, a k tomu smrad!
 Krati su aristokrati,
 Krati su i demokrati,
 Krati to je gospodini,
 Kamen dvoji va malini
 Zmrvi Pravdu va sredini,
 Panj ter bat na domovini,
 Ov železo, ov veruga,
 Jedna banda kot i druga
 Ov tiran i on tiran,
 Prazan nam je stan i dlan . . .
 Sve je, sve zaman,
 Krat i krat je vrag jedan!

x

Pravi red med nami ta je,
 Koga Vječni Zakon daje
 Svakomu jur va utrobi:
Nit ste krat i nit ste robi!

¹ Ovo je bila 4. pjesma ciklusa „Strijele“, ka ali nije ušla u nijedno izdanje.

² para — živina, blago

³ diža — kabao, kablič

⁴ demagog — huskač

⁵ krat — kratos u složenica znači vladanje, vlast

Nikim školnikom

Ljudi, braća! strat se kaže
Pokoljenje hudo — vraže!
Misli skrite su otkrite,
Školniki su strat bandite,
Strat imaju vesel gaj,
Smrad i tat i tolovaj!

To je ada njeva vjera
Denas druga, druga čera!
Čer još sveci s očenaši
Jaču s knjiga pri svetoj maši,
A denas uz hujo-haj!
Smrad i tat i tolovaj!

Čer još Ugri, šoviniste,
A do jutra komuniste!
K Bogu, k vragu s vjerom krenu,
Ki jim zbroji višu cijenu,
Tamo idu na ležaj
Smrad i tat i tolovaj!

Učitelji kot bandite
Našu dicu vi učite?
Naše sine, naše kćere
Mutite od svete vjere?
Da postanu svi takaj
Smrad i tat i tolovaj?

Dojt će vrime, vedre ure,
Dojt konac te halabure,
Stat na noge ćedu muži,
Klempat ćete svi na uži,
Ar na gauga bit će kraj
Smrad i tat i tolovaj!

U Parizu na Sinodi¹ 1919

U Parizu na Sinodi
Vežu Sveti Mir narodi,
Da se zemlja preporodi,
Zalih duhov oslobodi!
Neka se na svit postavi
Zavez² Pravde i Ljubavi,
Neka vlada Red i Sloga,
Neka spozna svaki Boga,
Boga mira i ljubavi
Sve dobrote uzrok pravi!
Neka vlada istinitost
Neka rodi plemenitost,
Neka vlada Pravda zmožna,
Cvita Ljubav, Radost složna!
To je Bog, a ki ga neće,
Va pakal se neka šeće!
U Parizu na Sinodi
Sjeli su za stol narodi,
Da se s bratom brat pogodi,
Gat podigne krvnoj škodi!
Ali vam se čudno vidi,
Da med njimi nisu Židi!
Razlog tome je na dlani:
Nisu onde nit Cigani,
Ar su svitom potipači.
Djelo k mjestu njih ne kvači,
Bludiju prez domovine,
Kamo čreda čredu rine!
Isto tako kot Cigani
Bludu Židi na sve strani;
Bila im je domovina
Nigda zdavno Palestina
Ali jur va času starom
S nje su prošli širom-barom.
Ki si tako dom zahitu,
Doma su na cijelom svitu,
To je: svoga doma prosti
Su po svitu nek kot gosti;
Zato nisu med narodi
U Parizu na Sinodi:
Kad se veže Zavez Sloge,
Mjesta nij za demagoge
Mjesta nij za rabuliste³,
Nihiliste, teroriste
Kad nastane mir i sloga,
Ne zabimo, ljudi, toga:
Proletarskoj krvnoj sili
Židovi su krivi bili!
Ne Židovi, ki tržaru,
Pokupuju pratež staru

¹ sinoda — spravišće, Miloradić misli na mirovne ugovore

² Zavez — narodni tanač, savjet

³ rabulist — ki skrivi, zaokrene pravdu

Ki po seli hodu sami
 S tili-tili šurlicami;
 Kad napadaš na te pare,
 Striljaš puškom na komare;
 Daj im mira kot Ciganom,
 Dojt će na nje dinom-danom⁴
 Skot⁵ pakleni, Židi zali
 Su na burzi, su fiškali,
 Su pri nas i pri antanti⁶
 Krvnoj žlojsi komandanti,
 Su va jama tolovajski
 Ruski, Prajski, Esterajski;
 Črvi, kim je domovina,
 Ništ nek tusta crkletina!
 Va novina širom-barom
 Prodikuju proletarom.
 Ča ljenjaki čuju rado:
 Da je zemlja Eldorado⁷,
 Stol prostrti i puna zdjela!
 Da se živit da prez djela!
 Ljudi, oči otvorite!
 Trizan nauk razumite!
 Sve ča imat mora tijelo,
 Se pribavlja neg kroz djelo,
 Ništ gotovo nij na svitu,
 Još ni napoj va koritu:
 Hač, kapa, gumba k šubi⁸,
 Plašt, blazinka, čižme, rubi . . .
 Ništ gotovo ne urodi
 Naše djelo nam je zhodi!
 Ki prez djela imat kani,
 Čim se tijelo, duša hrani,
 Crkne ali plinji druge,
 Drugi su mu robi, slugel!
 Ali nam se tako neće.—
 Žiški, coki van iz leće!
 Ako dosle znali niste,
 Zač su Židi komuniste,
 Zač si gaju proletare,
 Zač nam rušu mir, oltare:
 Odsle znajte zač nas gazu,
 Čujte moju parafrazu⁹!
 Proletari svega svita!
 Združite se kod korita,
 Va ko siplju krmu Židi,
 Vam je jist po zapovidi!
 Žid vam redi, ča se kuha,
 Žid vam riže kus od kruha,

⁴ dinomdanom — goščina, ovde dan obračuna

⁵ skot — mrcina, leglo

⁶ antant — entente cordiale, fr. sloga stvorena 1904 između Francuske i Engleske; 1907 Ruske

⁷ Eldorado — legendarna zemlja zlata, paradižom

⁸ šuba — kožuh

⁹ parafraza — tumačenje teksta drugačije

¹⁰ Mameluki — Turki s velikim uplivom u Egiptomu

Žid vam pulji va pinjače,
 Žid vam lamlje kus pogače,
 Žid vam spuni gadne želje,
 Žid vas mami va bordelje,
 Žid vam toči z lokve vina,
 Žid vam laže va novina,
 Židi su va parlamenti
 Ministeri, prezidenti,
 Mameluki¹⁰, oponenti,
 Poslaniki i agenti,
 Žid vam miri rum i žgano,
 Žid vam —, ali to je znano,
 Židom ide sve kroz ruke,
 Ča prirodu tudje ruke!
 Znoste sve na skupne mase,
 Žid će dilit, najper za se,
 A za druge ča ostane,
 Po tajedne dā na dlane.
 Tako Žid nad proletari
 Gospoduje, gospodari
 Njega pita polig kupa
 Proletarska tupa trupal—
 U Parizu na Sinodi
 Išću Židom strat narodi
 Svoju vlašću domovinu,—
 Šalju je va Palestinu.
 Ali vidit će te, ljudi,
 Da mi glava dobro sudi:
 Židi ćedu Palestinu
 Nemer zet za domovinu,
 Ali ostat ča su bili,
 Širom svita gosti mili,
 Nosit, primit porobljinu
 Va azil, va Palestinu!
 S Egiptoma, s Babilona
 Nje je slala rič Zakona,
 Vindar mnogi Šmuli, Sali,
 Babilonci su ostali.
 Mojzešu su ujt kanili,
 Dugo su prez mesa bili,
 Nek na sriću od antanta
 Došlo im je provijanta:
 Prepelice, bijela Mana,
 (A nit vina, nit duhana.)
 Kad su bile prazne zdjele,
 Seli su uz zlato tele!
 Zlato, ko su na nje dali,
 Egipčanom su pokrali.
 Ljudi: tele! ste to čuli?
 Je to moda, bastikuli!
 Zvijani su vindar bili,
 Ar su roge zašporili.
 Prišeć neću ja ni nato,
 Da su dali pravo zlato!
 Kad pomislim na potplate
 Iz papira za soljdate.

Ljudi, braća, gospodari
 I kršćanski proletari!
 Združite se ne g...iste
 Skončat, zatrt teroriste,
 Špartakuse¹¹, črve, gnjide,
 Zmed nas spudit k vragu Žide
 Da procvita, da urodi
 Na ishodi, na zahodi,
 Ča se sije med narodi
 U Parizu na Sinodi!

Zion¹

Židi kanu Palestinu
 Sebi zet za domovinu?
 Gdo će onda kalat drva?
 Gdo mrcina bit za črva?

Pak, nad čim si rilo tupi
 Ploška², buha, vuš na kupi?
 Čedu jedna drugu bost?
 Jedna drugoj pojt na kost?

X. leto.

Győr, 1919. sobota 8. februara.

6. broj.

NAŠE NOVINE

Politični, gospodaraki i zabavni list.

<p>Preplaća na pol let'a:</p> <p>osebain predplatnikom . . . 8 korus</p> <p>skupain predplatnikom . . . 7 . . .</p> <p>jedan broj . . . . . 30 fillerov</p>	<p>Ishaja vsaku sobotu.</p> <p>Győr, II. Rákóczi Ferenc-utca 57.</p>	<p>Pinezi se šalju pod naslovom:</p> <p>Upravnictvo Naši Novin.</p> <p>Rekopisi: Urednictvu Naši Novin.</p>
---	--	---

Predsednik Tanača Hervatov na Ugri: Dr. Štefan Pinezich su ministerpredsedniku berzojavom uznanili, da Hervati prozivlju proti nakanenju, ko bi je rado va kolo nimške autonomie zacipit.

NAŠE NOVINE.

U Parizu na Sinodi 1919.

Mate Miloradić.

U Parizu na Sinodi
 Viežu Sveti Mir narodi,
 Da se zemlja preporodi,
 Zalih duhov oslobodi!
 Neka se na svit postavi
 Zaviez Praude i Ljubavi,
 Neka vlada Red i Sloga,
 Neka spozna vsaki Boga,
 Boga mira i ljubavi,
 Vse dobrote uzrok pravi!
 Neka vlada Istinitost,
 Neka rodi Plemenitost,
 Neka brani Prauda zmožna,
 Cvita Ljubav, Radost složna!
 To je Bog, a ki ga neće,
 Va pakal se neka šeće!

U Parizu na Sinodi
 Sell su za stol narodi,
 Da se z bratom brat pogodi,
 Gat podigne krvnoj škodi!
 Ali van se čudno vidi,
 Da med njim nisu Židi!
 Razlog tomu je na diani:
 Nisu onde nit Cigani,
 Ar su svitom potipači,
 Delo k mestu njih ne kvači,

Bludiju prez domovine,
 Kamo čreda čredu rine!
 Isto tako kot Cigani
 Bludu Židi na vse strani;
 Bila im je domovina
 Nigda zdavno Palestina,
 Ali jur va času starom
 Š nje su prošli širom-barom.
 Ki si tako' dom zahitu,
 Doma su po celom svitu,
 To je: Svoga doma prosti
 Su po svitu neg kot gosti;
 Zato nisu med narodih
 U Parizu na Sinodi:
 Kad se vieže Zaviez Sloge,
 Mesta nij za demagoge
 Mesta nij za rabuliste,
 Nihiliste, teroriste!

Kad nastane mir i sloga,
 Ne zabimo, ljudi, toga:
 Proletarskoj krvnoj sili
 Židovi su krivci bill!
 Ne židovi, ki tržaru,
 Pokupuju pratež staru,
 Ki po seljih hodu sami
 S tili-tili šurličami;

Kad napadaš na te pare,
 Striljaš pukšom na komare;
 Daj im mira kot ciganom,
 Dojt će na nje dinom-danom!
 Skot pakleni, Židi zali
 Su na burzi, su fiškali,
 Su pri nas i pri antanti
 Krvnoj žlojsi komandanti,
 Su va jamah tolovajskih
 Ruskih, Prajskih, Esterajskih;
 Črvi, kim je domovina
 Ništ neg tusta crkletina!
 Va novinah širom-baro.
 Prodikuju proletarom,
 Ča lenjaki čuju rado:
 Da je zemlja Eldorado,
 Stol prostri i puna zdela,
 Da se živet da prez dela!

Ljudi! oči otvorite!
 Trizan nauk razumite!
 Vse ča imat mora tielo,
 Se pribavlja neg kroz delo,
 Ništ gotovo nij na svitu,
 Još ni napoj va koritu:
 Hlače, kapa, gumba k šubi,
 Plašt, blazinka, čizme, rubi . . .

¹¹ Špartakus — peljač ustanka rimskih robov 71. pr. Kr.

¹ Zion — ime za Palestinu, Jeruzalem
² ploška — stenica

Mojše-Mauše

I. Culo

Mauše grede uz oblok
Jači: St-hari P-hera¹
Svaki drapež, cokunpok²
Ga int-heresira.

Najvoli od guske pelj³,
Ta ne gnjavu rame;
Žena ga iz punih stelj,
Podmučkoma zname.

Muž dovaža dan po dan,
A stvorenje vraže:
Žena zlo spraznjuje stan,
Mauše joj pomaže!

Gospodara doma nij,
Mojšin nos zadahne . . .
Žena krast otajno smi,
Mojši suk va dlane!

Mojše s culom posvudaj
Doma je kot b-uha!
Canjke, perje mu prodaj
Sve va vriču suha.

S canjak tvori Kohn et Cie
Arkuše i rižme³;
A s papira Rozenpli
Za voljake čižme;

II. Bolta¹

„Pop“ ter „školnik“², to se zna,
Su na preši speti!
No, va seli to su dva,
A još gdo je tretji?

To je Mauše Rozenpli
I njegova bolta.
Svaki kupi ča želji,
Mojše mu zamota.

Sin i kćer — domaći tat,
Žito, kokoš, jaje.
Ča va stani zna pobrat
Maušljinu prodaje.

Ima Mojše magacin
I pivnicu škuru,
Ništ ne mari, kot kucin
Sranje sve pod šturu.

Opčina va koj je ž.d,
Je kot crkletina.
Tusti črv od nje je sit,
Jastreb i družina.

Opčina va koj je ž.d
Glava je vušiva:
Oštar mora češalj bit,
Da se ščeše griva! . . .

¹ staro perje
² iz nimškoga „mit Sack und Pack“ — sveskupa, svim
³ pelj — meko, pahuljasto perje
⁴ rižma — rizma, bala od papira

¹ bolta — lodna, trgovina, maloprodaja
² „pop“ i „školnik“ su dijeli vinske preše

III. Velikaš

Strat je Mojše „Báró Khun“¹
Madjarski velmoža;
Grb mu je od guske kljun
I zečinja koža.

Mauše ima strat Lovak
Pustu² grofa Cháry
(Tako lizi na višak,
Turuli³, m...i)

Ljude broji ruski car,
Nij ih kot kvartira . . .
Mojše im je gospodar
On je khomandira.

Mauše ima visok dom,
Grad od grofa Cháry . . .
Rusi! Ovde niks p-hogrom⁴,
Joj sad vašoj p-hari⁵!

Mojše ima lug, lužić,
Zece, srne goji,
Lovit ide na Božić
Gonu mu je goji⁷.

Zec preživa — šut, somar
Glej mu na kopito!
Zec je ada „Košer“⁸ stvar,
Vjeruj stanovito.

Hop! i svinji kot zecom
Kala se kopito!
I preživa kako on . . .
Glej, nek glej srdito!

Draga mi je svaka stvar,
Kotno rodjakinja,
Ka drugomu nij na kvar,
Ako je i svinja.

Ljubim dobri božji dar,
Bile bar nek jauše . . .
Paok mi je mrska stvar,
Još već Mojše-Mauše!

¹ Kun Bela, peljač ugarske sovjetske revolucije 1919.

² Lovak pusta — ime, naziv

³ turul — starougarska simbolična ptica, orao, ugarski totem

⁴ pogrom — huskanje, progon, opustošenje

⁵ para — siromaška duša

⁷ goj — nežidov

⁸ košer — čisto

IV. Lažac

Žid, hudobno tuži se,
Da trpi za vjeru,
(A ne zato, ča na sve,
Kroji krivu mjeru!)

Laž je to ča Žid veli,
Nigdor ga ne psuje,
Ča na Vazme maces⁹ ji,
Ča se obrizuje.

Ča ne diže kraj klobuk,
Kad Jehovu¹⁰ zmalja,
Ča ne sklapa skupa ruk,
Ča smrdi od kalja.

Zač ne sidju skupa svi
Združeni poblize?!
Zač pletu, kot paoki
Širom svoje mriže?!

Narodi pravi ne nomad,
Troje spajat mora:
Radjat, tvarat, trgovat.
Skupa prez razdora.

Židi svi nek tržu s tim,
Ča na trg pribavi
S poljem i meštrijom njim
Trud narodov pravi!

Širom kot stenica, vuš,
I sve ča se „gnjavi“
Plinju od kršćanskih duš
Krv i trud krvavi.

Kade god je gnjila puč,
Žid se pili va nju,
Najde k tudjoj kasi ključ
I k tudjemu stanju.

¹ maces — nenakvašeni židovski vazmeni kruh

² Jehova — Jahve, ime Boga po židovsku

V. Ergo-ada

Bojte se židovskih buč,
I židovske štampe!
Kriknite joj: Tiho! Muč!
Marš, odvuci čampe!

Zač kipi va meni žuč,
Kad zagledam Žida?
Ar mu prudi¹ svaki fuč,
Bankarat i krida.

Kad narode tlači boj,
Glad, nesrića, kuga:
Žid si strži rebach² svoj,
Pak nam se još ruga.

Narod svaki! bud junak!
Trštvo zemi Židu!
Tržit smi nek poštenjak,
Židi neka idu.

Orat, kopat, čižme šit,
Ali . . . dalje spori!
Zvali svilu i samit.
Drugde neka nosi!

Prik morja uz Libanon
Nosu joj spodoban
Onde neka Kohn und Sohn
Trži rebach droban!

Hop! ta rič je octak čist!
Vuši goniš skupa ???
Jedna mora drugu grist
Crknut će sva trupa.

Ergo? Neka crkne smrad,
Ki požira braću . . .
Pst! ča slijedi, sam ćeš znat,
Razlog zamučat ću!

Mudruljice¹

Sloga je od Boga
A nesloga od zloga.

Najbolje začinja jilo:
Zadovoljnost, glad i djelo.

Očev blagoslov gradi hiže
Materina kletva je poruši.

Neka živinu trapiti
Ar bol ćuti, kako i ti;
Znaj ki živinu bantuje,
Ni ćlovika ne miluje.

Budi vjeran domovini,
I ljubi ju svaku dob
Ona j' bila tvoja zipka
Ona bit će i tvoj grob.

Zapameti moj dragi
Sadje rado sadi!
Ne bud' lijen je snažiti,
Trud će ti se platiti.

Krivo stečeno, nij blagoslovljeno;
Kako došlo — tako prošlo.

Zadovoljnost a ne slava
Je ćlovika srića prava.

Lipši je dobar glas
Neg je zlatan pas.

Kada prosi, zlatna usta nosi,
A kad vraća, pleća obraća.

Prijatelja ljubu — znaj — i nevjerni pogani
Ali i neprijatelja ljubit dužni smo mi kršćani!

¹ pruditi — hajati, mariti

² rebach — dobitak

¹ iz Kalendara sv. Familije 1916. i 1918.

Jedno oko uvijek gleda,
Komu se skrit ništa ne da.

Misec sviti, ništ ne haje, kad kucak na njega laje!

Hoćeš uvijek u miru živiti, moraš slip, gluh i nim biti!

Oprava bar je ke lipote, ne more pokriti sramote!

Vodica čista sve opere, nek zloga jezika ne more!

Ivica nij školu išal, zato Ivan pak ništ nij znal!

Ljudem svim, ki će ugodit, mora se stoprv narodit

Nij bogatstva, ni plemena, do poštenoga imena!

Ako je i majka zbila, vindar je majka mila!

Ki pod vrata poslušuje, navadno sam svoj špot čuje!

Ovca, ka najveć bleje, najmanje vune daje!

Ni brdo ni visoko, kada mu na brdu stojiš!

Ako ćeš stati na glavu, onda će se s tobom prevaliti vas svit!

Magarac već zna škodit spametnjaku, neg spametan hasni magarcu!

Ako hoćeš vladati, nauči se pokoran biti!

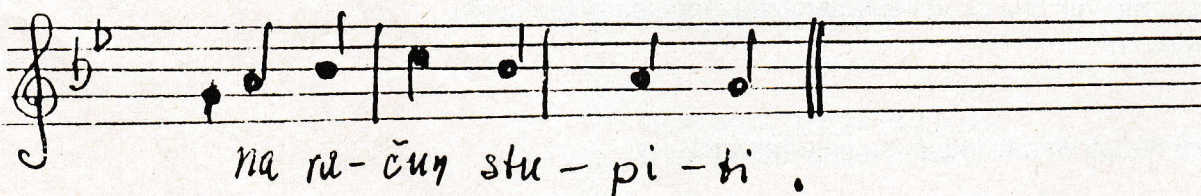
Priroda se ne da prevariti!

Veći si ako se manjim držiš!

I razbojnik je kukavica pred višalami!

Kako je Marko djak pričal Matanovu Rozu

Izgubio se je, zapravo je zničen ciklus *Tragedija Božja*, zničio ju je Jandre Prikosović urednik *Naših Novin*. Znali su za ta ciklus svi bliži Miloradi-

ćevi prijatelji: Martin Meršič st., Ivan Blažević, Ivan Mušković, Lovre Fabijanković i mnogi drugi. Raspravljale su te jačke problem „teokra-

tizma“. Teokracija znači vladanje Božje, u prenošenom smislu vladanje svećenstva.

Pisma

Mate Meršić Miloradić — koga su ugarski duhovni brati nazivali „a kimlei remete“ (kempljanski pustinac ili samac) — je iz svojega samotnoga doma napisao jako čuda pisam prijateljem, neprijateljem, znanstvenikom, institucijam i sličnim. Pisma su intimni dokumenti određene ličnosti, u ovom slučaju Miloradićeve.

Ufamo se da se u objelodanjenju neće gledati nekako oskrunjenje najintimnije sfere človičjega života. Da budemo

razumili neke crte i reakcije našega velikana, pjesnika Miloradića, donášamo izvatke iz nekih pisam Martinu Meršiću starijemu (1868 — 1943), rodjaku mu i prijatelju, poma-gaču u društveni i dušobrižnički neprilika. Jedina namjera s kom se kani dojt do boljega razumivanja Miloradićevoga pjesništva nam neka bude ispričnica i ufanje da ćete Vi, dragi štitelji, razumiti i ov postupak redakcije *Novoga glasa*.

Ova pisma je kot sakupljanja

materijala za disertaciju o Mati Meršiću Miloradiću (1961.) otpisao u privatnoj knjižnici Martina Meršića mladjega (1894 — 1983) u Pajngrtu Nikola Benčić. Biblioteka Martina Meršića ml. je danas dio dijecezanske biblioteke i arhiva u Željeznom.

Pisma donášamo kronološkim redom i u ufanju da ćedu se otkriti i do sada sakrivena, ne pokazana Miloradićeve pisma.

Horváth—Kimle
1907. juli. 29.

De exul sum, lehetetlen több napra elhagynom plébániámat helyettes nélkül, horvát helyettest pedig nem kapok. Egyiktek se néz felém! Zsidányi Jive barátomat kérje nevemben, hogy csintalan leveleim miatt ne haragudjék reám tovább fél óránál . . .

Horváth—Kimle
1907. ápr. 21.

Főtisztelendő Plébános Uram és Kedves Rokon!
. . . nagyon szivesen kiszoritottam a magam szülöttjeit.

Csak ha a munkát magunk közt jól szétosztjuk, emeljük magasabb színvonalra szegény nap-tárunkat; de erre szükséges, hogy minél többen sőt mindnyájan legyenek munkatársak . . .

Izdavateljsko društvo, Predlog; mindenesetre egy horvát, zamatos, Fitzko-nyelvezetü „Goffine“ — nek kell lennie.

Fitzko féle könyvek új revidiálása.

. . . a férfi, ha férfi nem engedi magát terorizáltatni gaz pogány frázisokkal azoktól, kik komolyan arra készek, kogy teljessen kiirtsák a kereszténységet és visszaállítsák „a magyarok istené“ — nek kultuszát táltosok fehérloáldozatok alakjában, csak azért mert magyar.

„Mily törpe, mily üres szívü az az ember, kinek eszményi netovábbja a nacionalizmus“ Harnack . . .

Hrvatska Kemlja
29. jula 1907.

De exul sum¹, ne morem na već dan napustiti faru prez zamjenika, a hrvatskoga zamjenika dostati ne morem. Nigdor me ne poišće! Židanskoga Jivu² prosite u moje ime, neka se zbog mojih raspušćanih pisam ne srdi duglje od pol ure . . .

Hrvatska Kemlja
21. aprila 1907.

*Velečasni gospodin farnik, dragi rodjak!
. . . vrlo rado ću istisnuti svoja stvorenja.*

Naš siromaški kalendar nek samo onda moremo zdignuti na visok nivo, ako med sobom dobro razdilimo djelo; zato je ali potribno da sve već nas, zapravo svi budu suradniki . . .

Izdavateljsko društvo! Predlog: svakako mora to biti slasno, na Fickin način³, po „Goffin-u“⁴ napisano djelo . . .

Revidiranje Fickinih knjig.

. . . muž, ako je muž, se ne da terorizirati s poganskimi frazami od onih, ki su zapravo pripravnici da čisto zničü kršćanstvo i na novič postavu „kultus ugarskih božanstvov“ u spodobi žrtvovanja vračarskih bijelih vilenjakov, i to samo zato kad je Ugar.

¹ prognanik sam

² Ivan Mušković (1848 — 1939), židanski farnik

³ Jože Ficko (1772 — 1843), prisički farnik

⁴ Goffin — Goffiné Leonhard (1648 — 1719), OPraem, pisac „Hauspostille“ (1690) poznato tumačenje nediljnih evangeli-jov, prevodjeno u skoro sve europske jezike.

Horváth—Kimle
1907. okt. 4.

Büntető törvényszék előtt álltam, és csak az mentett meg, hogy könyvvételt pontosan vezettem—
... állandó becsü könyveket kellene kiadnunk, első sorban dobre evangjelske knjige.—

Horváth—Kimle
1910. márc. 2.

— A lap szerkesztésénén kissé gondtalanul megy a munka, különösen a deklináció és a korrektúra ügyében. E miatt sokszor érthetetlen is, mi az előfizetőket elkedvetleníti. Vigyázzon édes csodagyermekére, nehogy a dajkák tönkretegyék!—...

Horvát—Kimle
1914 III. 22

Marica unokahugomnak, mikor nálam mint iskolásleányka tartozkodott postatakarékpénztári könyvecskét váltottam, melybe, természetesen zsebemből 50 krajcáronként rakosgattam azon reményben, hogy nálam fog nevelkedni s majdan férjhez menni. De ő alig lépett ki az iskolából, saját elhatározásából végkép elhagyta házámat, ...

... Bár hűtlenül elhagyott, még sem vettem volna le róla kezemet, ha boldogult atyámat, kinek emléke előttem szent, nem tette volna ostoba beszédével híveim előtt nevetség tárgyává. Mikor erről teljes bizonyással meggyőződtem, végképen kitöröltem szivemből.

... talán a nyár folyamán megbirkozom a horv. nyelvtannal. A lapba nem irhatok, mert politikám teljesen más.

... Engem csak a lehető legegyszerűbb étrend — žganci, rizs, barátfül, főleg gyömolcs, gyömolcs — és az tart még jó egészségben, hogy alkoholnak még szagával sem rancigálom idegeimet s gyomromat.

Hrvatska Kemlja
4. okt. 1907.

*Stao sam pred krivičnim sudom i spasilo me je samo to, da sam jako točno peljao knjige—
... morali bi izdati knjige vječne vridnosti, u prvom redu dobre evandjelske knjige ...*

Hrvatska Kemlja
2. marca 1910.

—Nemarno se obavlja djelo pri redigiranju lista, osebito deklinacija i korektura. Zbog toga su novine dostkrat i nerazumljive, ča pak oduzima štiteľjem volju. Pazite si na slatko čudo od diteta da vam ga babice ne zničü!— ...

Hrvatska Kemlja
22. III. 1914.

Dokle je sestrična Marica bila pri meni u stanu, sam za nju zeo poštansku šparnu knjižicu u ku sam joj, od sebe razumljivo iz svojega žepa, svakoga miseca stavio 50 krajcerov u ufanju, da će se iz mojega stana udati. Kumaj je ali završila školu je jur po svojoj vlašćoj volji konačno napustila moj dom ...

... Akoprem me je nevjerno ostavila, ne bi bio zneo ruke od nje, ako ne bi bila mojega pokojnoga oca, čija uspomena mi je toliko sveta, pred mojimi vjerniki činila smišnim. Kad sam se o tom potpuno osvidočio, zbrisao sam ju iz mojega srca ...

... Možda ću za vrime ljeta svladati hrvatsku gramatiku. U novine ne morem već pisati, jer mi je politika čisto drugačija ...

Mene samo najjednostavniji red jilišev — žganci, riža, taškice, u prvom redu sadje, sadje i sadje, drži u dobrom zdravlju, pak to da si niti duhom alkohola ne dražim svoje živce i želudac.

... Kis ujságunk iránya kifejezetten sovinstikus azaz — természetesen anélkül hogy sejtené — a **katholikus** (egyetemes) erkölcsant sárba tipró. Egyszer kétszer beküldtem egy-egy versecskét ily kath. tendenciával, de vagy nem lett közölve, vagy sovinstikusan elsimitva (Vrag ruje helyett Mars ruje). Érthető mert még bajba keverethetnék. De én képtelen vagyok meggyőződéseim ellen írni. A naptár számára is írtam Dan srditi című több mint 80 versszakból álló verseményt (Hej, Pegaze, staro zvire, Trgni glavu, digni riep! Upri čampe vse četire, Pun sam jada, i satire, Taknut ću si svit va žiep!) de előre tudtam, hogy nem közölhető (én közöltem volna), csak figyelmeztetni akartam, hogy mily szörnyű istentelenségeket követ meg a kath. sajtó in programmatice. Így pl. a háborút illetőleg. A jezuita Noldin így definálja: Bellum est pugna multitudinis cum multitudine extranca ob bonum commune publica auctoritate suscepta. Ez általános tan a kath. erkölcsantban. Én az egész világgal szemben merem kijelenteni hogy: Bellum est **bestialis** modus vindicandi ius status contra statum. Megengedem tehát, hogy lehetséges igazi jogsértés államok között, megengedem, hogy igazi joggal lehet az államnak más állammal szemben, jogát érvényre jutatni, de amit semmi áron sem engedhetek meg, az a bestialis módja a jogérvényesítésnek, — ezt hagyjuk a kigyóknak, a pókoknak, a tigriseknek, stb.. Különb en ezen thema felett most akarva nem akarva éjjel—nappal meditálok, ha ismét béke lesz és a brutalitás uralma enyhül, fel fogom dolgozni a thézist. A monachusok által kieszelt moralis, mellyel minket a theológián gyalázatos módon misztifikáltak (bona fide!) valójában nem egyéb, mint a római jognak, mely in toto csak rabló jog, Raubrecht, kánoni joggá való kanonizálása és ennek aztán morális köpenybe való bujtatása. Ennek a morálisnak értelmében pl. teljesen erkölcsös, Istentől rendelt dolog a püspöki székeket grófi nebulokkal, a kanonoki stallumokat kegyencekkel betölteni, stb. stb. Egy dolgozatom, melyben az erkölcsant alapjait a monachusokkal szemben tárgyalom, már szeptember 3-óta forog a györi egyházmegye cenzura körmei között, előre tudom, mi lesz a szentencia, csak az indoklására vagyok kíváncsi. Aggkoromban már nem a híu „dicsőség“ hanem az élet komolysága irányítja gondolkodásomat. Ha mások jobban értik a kérdéses dolgot, helyes, adják elő, nekem jogom van tőlük tanulni. De hogy csak diktálni akarnak, anélkül, hogy a dolgot akár csak úgy értenék, mint én, akkor szembeszállok velük.

... A háború örömeit itt is csak úgy élvezzük, mint mindenhol. A prédikálás most nekem veszélyes dolog, forró kását kell folyton kerülnöm. . . .

... Smir naših malih novin je izričito šovinističan, t. j. — prez toga da bi se to slutilo — gazi u blato katoličanski (opći) moral. Jednoč-dvakrat sam im poslao ku malu pjesmicu s takovom katoličanskom tendencijom, ali: ili ju nisu donesli ili su ju na šovinistički način stigli (mjesto Vrag ruje, Mars¹ ruje). Razumljivo, mogli bi do galibe dojt! Ja ali ne morem pisati protiv svojega osvidočenja. I za kalendar sam napisao „Dan srditi“ s 80-imi verzuši (Hej pegaze, staro zvire, Trgni glavu zdigni rep! Upri čampe sve četire, Pun sam jada i satire, Taknut ću si svit va žep!). Znao sam ali najpr da se to ne more donesti (ja bi je bio donesao), kanio sam samo opominjati na to, kakove strahote počinja in programmatice i katoličanska štampa. Tako np. ča se tiče boja. Jezuit Noldin² ovako definira boj: bellum est pugna multitudinis cum multitudine extranca ob bonum commune publica auctoritate suscepta³. Ovo je općenito učenje u katoličanskom moralu. Ja se seguram izjaviti protiv cijeloga svita, da: bellum est bestialis modus vindicandi ius status contra statum⁴. Dopušćam ada, da se i med državami more dogoditi pravično kršenje prava, priznajem da pravično more postupiti jedna država protiv druge da dostane svoje pravo, ali na nikakov način ne morem dopustiti beštijalan način ostvarivanja prava — ostavimo to kačam i paukom, tigrom itd. . . . Dan i noć meditiram sad i nehoćeć o toj temi, kada ponovno bude mir i henja brutalnost, izdjelatati ću tu tezu. Od manihejcev⁵ izmišljen nauk morala, s kim su nas na teologiji tako grozno mistificirali (bona fide!) zapravo nije drugo, nego kanonizacija i opravljanje ovoga morala u moralni plašč rimskoga prava, ko nije ništa drugo in toto samo razbojničko pravo, Raubrecht. U smislu ovoga morala je čisto pravično, od Boga rado vidjeno djelo, posidati grofovске bedake u biskupske stolice, popuniti kano-ničke štole svojimi miljeniki, . . .

Jedno djelo, u kom raspravljam i branim osnove morala protiv maniheja je u črapa jurske biskupske censure već od 3. septembra i najper već znam kako će ispasti sentencija, znatiželjan sam samo na razloge. U starosti mi ne pelja razmišljanje oholija, pohlepa za „slavom“, nego životna ozbiljnost . . . Ako se drugi bolje razumu u tom pitanju, u redu, neka je iznesu i ja imam pravo da se od njih učim. Ali ako kanu samo diktirati, prez toga da bi sve to bar tako razumili kot i ja, onda ću im se suprotstaviti.

... Radosti boja uživamo istotako i ovde kot svagdir drugde. Prodikovanje je za mene sada jako pogibelno, stalno se moram vrtiti okolo vruće kaše . . .

¹ Mars — rimski bog boja

² Noldin — Noldin Hieronimus SJ, (1838 — 1922), ugledni teolog iz Innsbrucka, pisao knjigu o moralteologiji

³ boj je od javnosti odobrena borba jedne množine protiv druge za opće dobro

⁴ boj je nečlovičji način kako si jedan staliž od drugoga zima svoje pravo

⁵ manihejuš — pripadnik manihejcev; sekta osnovana od Perzijca Mani (214 — 275); osnova gnosis (spoznaja)

Hrvatska Kiemlja 24. rujna 1915.

Željil bi mojoj hrvatskoj braći čim bolje poslužiti, ali jur dohaja večer. Jačak gotovih imam nemer punu torbu, ali su vekšinom takove, da ih ne smim dat va štampu, ar bi me s urednikom skupa ubisili! — Od gramatike je trieti diel gotov bil još va marciuši, ali onda me je neki zali duh zmutil, da se zavadim s budimpeštanskimi židovih va akademiji — čete još štat, jer je va štampi; ter od onda gramatika pazira, ne znam kada će mi se opet na nju dobra volja dojt. Imam dost veliku zbirku dobrih hrvatskih knjig, a ne znam, komu bih bilo najbolje ju po mojoj smrti zručit. Je li diocezanskoj biblioteki? One druge knjige sam jur daroval jugoslavenskoj akademiji.

. . . Da bi neg ta prokljeti boj jur jednoč prestal. Germanski „Deutschland, Deutschland über Alles“ je vsemu kriv! Još pedeset liet pak: Finis Hungariae! Onda ćedu Magjari stoprv spravo spoznat, da kakov je „huncut a német!“

Dragi gospodine brate!

Prilazem pismo, vam naminjeno, meni poslano. Kaj, huj, šivom luga i žalost! Vaša je minula, a ny vas odlučila od ljudi, nego opet ste vsim vse. Ja sam obljubio samocu, ali zato se vindar od sreca željim, i vama se kad ter kad razgovorit, to je vas poslušal, ar va samoci mi je kotno urahnul jerik, imam va glavi muskih, a niman za nje ničih, memorija mi je jako oslabila. Minubi mesec me je pohodio Tive s Sandrofa, z njegovih ričah sam razumio, da su Sandrofce iste vrsti kot Kiemljance. Gospodin ešperš Mlho z Pirvije mi je nemer joi priklam poručio, da će me poiskat, ali do sada se nij' pokazao, a zusedi smo. Jurski i franovski brati su se vu odvrauli od mene, mladi su, starci ne sliši meda nje. — Pordrauhjam vas od sreca fer valajem

vaš vjerni pretek i rodjak

U Kiemlji, 3. sept. 1927

M. M.
J

1915. dec. 21

. . . Carissime!

Kivánok boldog karácsonyi ünnepekét és boldog újévet. Köszönöm szives sorait. Horvát könyveimből szivesen és bármikor ajándékozok az illető népkönyvtár számára, ami oda beválik, tessék ide rándulni, kiválogatni és elszállítani. A naptárból per congregationem indicis ki lettem küszöbölve!

21. dec. 1915.

Carissime²

Željim Vam blažene Božične svetke i srično Novo ljeto. Hvalim Vam na sračni redi. Od svojih hrvatskih knjig ću rado i u svako vrime prepustiti označenoj narodnoj knjižnjici knjige ke su za nju podobne. Dojdite simo, izaberite je i odnesite. Iz kalendara sam per congregationem indicis³ isključen!

¹ zviijan je Nimac

² predragi

³ sam po popisu za katoličane zabranjene lektire

... Adatokat gyűjtenek ellenem? Mindenre meglesz részemről a kellő felelet, amelyre elnémulnak ha nem itt, hát Rómában, mert én szükség estén ide is meg fogom találni az utat. Theokrácia? föltétlen engedelmesség? Ez, kellőképp meggondolva, istenkáromlás. Mert mit jelent akkor az Irás szava, hogy inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint embernek? hogy *cognoscetis veritatem et veritas libera vos? nincsen lex aeterna?*

... Ismerem a módot, hogyan lehet a győri theokraták kedve szerint tenni. Csak ide vele azzal a jó beneficiummal, stallummal, gyűrűvel, stb., aztán diktáljatok amit akartok, elhiszek én nektek mindent! Vagy Rudnay-val: Kohn úr, csak küldjön pénzt, akkor megkeresztelem akár Tokai borral is! Ezt a módot én szívem mélyéből utálom, inkább százszor megyek a máglyára mintsem azt követném.

... Elhiszem, hogy a bérmálás ellen beadott irásomat rossz néven vették, de mit tehetnek pl. azon pont ellen vagy miatt, amelyben felháborodva írom, hogy most nem parád s dinomdánom, hanem főpásztori instrukciók kellene a lelkészeknek, és főpásztori levelek a hiveknek? Haragusznak, talán boszut lihegnek, de eléggé prudeusek, hogy ez és ilyen miatt ellenem akciót nem indítanak.

Hogy a gyermekeket nem gyóntatom meg?

... Aki ezt a vádat tette ellenem, az gaz rágalmazó, ...

... elismerem, hogy mikor gyermekeimet gyóntatom, mindig ama kinzó gyötrellemmel teszem, hogy gyöngyöket szórok a malacok elé. Már mint szabadbárámdi káplán kinlódttam így, de princípálisom tanácsát, hogy „vásári munkát végezz, Máté, mert különben nem végzünk“ nem voltam képes követni. Az idén a fiuk meggyóntak, másnap a leányok, csak 11 volt hátra, mikor kénytelen voltam gyalázatos neszre a gyóntatószékéből kimenni, mire mint Mózes az első két táblát a földhöz csapta, én felháborodásomban hazakergettem a 11 leányt, modván, hogy nem méltok a gyónásra. Néhányan másnap sirva jöttek bocsánatot kérni, újra meggyóntattam, akik már gyóntak volt és megáldoztattam. Mások dacoltak. Ez történ 40 évi pastorióm alatt egyszer! Hanyagság a részemről? ... belém harapnak, betörik a foguk, aztán majd megfordítom az ostor nyelét s pl. kérdezni fogom, hogy miféle munkáért szedi a pápoci prépost a munkabért stb. stb. —

A cenzurát illetőleg csak annyit, hogy *iustitia est fundamentum regnorum*. A legeklatantsabb jogsértést jogorvoslás nélkül hagyni annyi, mint regnumának fundamentumát elfetsérelni! Mig elégtételt nem kapok, joggal fitymálom a győri cenzurát.

Aggodva szerető szívének buzgolkodását igaz baráti szívvél köszönöm, de ne féljen, nem fog más bajaimról hallani, mint melyekkel dicsekedhetem.

... *Podatke sakupljaju protiv mene? Na sve će biti odgovarajućega odgovora, na ča će zanimati ako ne ovde onda u Rimu, jer ću ako bude potribno i tamo najt put. Theokratia¹? potpuna poslušnost? Ovo, ako si onako pravo premislim je svetogrdje, bogohuljenje. Ča znači onda rič Pisma, da moramo biti poslušni Bogu a ne ljudem? da cognoscetis veritatem et veritas libera vos? nima lex aeterna?²*

... *Poznam vrlo dobro način, kako se more grčkim teokratom na volju biti. Simo samo s timi lipimi beneficijami³, štolami⁴, prstenimi itd., pak morete diktirati ča kanite, sve ću vam vjerovati. Ili s Rudnay-om⁵: gospodin Kohn, pošaljite samo pineze, onda ću vas pokrstiti ako je potribno i tokajskim vinom! Ovakov način mrzim iz dibine svojega srca, stoput prlje idem na lomaču nego da tako ča slijedim ...*

Vjerujem da nisu rado čuli ono ča sam im pisao protiv bermanja. Ča da činim np. protiv one točke u koj uzbunjeno pišem da sada nije vrime kakove parade, dinom-danom, nego potribne su nam instrukcije natpastira za dušobrižnike i natpastirska pisma za vjernike?

Srdu se, težu za fantenjem ali dost su skažljivci, da za ovo i slično protiv mene pokrenu akciju.

... *Da ne kanim spovidati dicu?*

Ki me je to očrnio ništvidni omrazitelj je ...

Priznajem, kada spovidam dicu imam ćut strašne duševne boli, da hitam drago kamenje, djundje pred prašćice ... Jur kot velikoborištovski kapelan sam se s ovim mućio, jer nisam mogao slijediti tanač principala⁶: sajmarsko djelo vršimo, Mate, drugačije nećemo nikada završiti. Ljetos su se dičaki spovidali, drugi dan divičice, samo 11 je ih bilo još na redu, kada sam morao na sramotno šušljanje iz spovidaonice van i kot Mojzeš ki je na tla hitio table u svojem jadu sam tih jedanaest divičic domom vagnao, rekavši, nisu vridne na spovid. Drugi dan su došle plaćuc prositi me za oprošćenje, na novič sam je spovidao i pričestio. Drugi su mi trurali. Ovo se je dogodilo u 40-ljetnom dušobrižničkom poslovanju jedankrat. Je to nemarnost s moje strane?

... *ako me ugrizu izlomit će im se zubi, a onda ću okrenuti bićišće i np. pitati nje s kakovim pravom bere prepošt od Papoca⁷ plaću itd, td. ...*

O cenzuri samo toliko, da iustitia est fundamentum regnorum. Najeklatantniju povredu prava ostaviti prez ispravka bi značilo početi rušiti fundamentum od regnuma. Dokle ne dostanem zadovoljšćinu neću se čuda zgledati na jursku cenzuru.

Hvalim Vam najsrdačnije na staranju Vašega dragoga i zabrinutoga srca ali ne bojte se, nećete čuti o moji nevolja, zvana onih s kimi se morem gizditi ...

¹ ovde u smislu vladanja, crikvenoga zapovijadanja

² spoznajte istinu, a čista, prava istina će vas? nima ova izreka vječnu valjanost?

³ beneficija — dobro, zemlja ku je većinom kralj prepustio Crikvi; crikveno dobro

⁴ štola — plaća farniku i kantoru za njeve usluge

⁵ Rudnay — Rudnay Béla (1857 — 1932), pravnik

⁶ principal — predstojnik, prvi, gospodin farnik

⁷ Pápoc — gradić u Ugarskoj, južno od Kapuvára

Horvát—Kimle
8. nov. 1917

Az ellenem Györött tornyosuló sötét felhők, úgy veszem észre, már oszló félben vannak. Ha nem, hát itt állok, hadd jöjjön a zivatar! „jelentését a mult évi bérnyúlás ügyében megnyugvó tudomásul veszem.“ Ennyi az egész! Tehát elhitte volt, és még sem vont kérdőre! Hátha **esetlen** én nem értesültem volna a rágalomról?! Egyébként több esetem van, amelyekből kétségtelenül kitűnik, mennyire nem tudja szavait és tetteit kellőképpen meggondolni. Válaszaimnak rendes eredménye: ad ille obmutuit. Jó, Keine Antwort auch eine Antwort! Ha nem Ön, Kedves Mártonom, és Grubich úr lettek volna a legatusok, hanem én másoktól értesültem volna amaz ügyről, már kapta volna tölem a következő leckét: „Biztos értesülésem szerint, Méltóságodtól, vagy környezetéből az a hír kiszivárgott az egyházmegyei papság közé, hogy ellenem adatokat gyűjtenek elmozdítási akció céljából. Valót mond—e ez a hír vagy sem, evvel még most nem törődöm. De az előre való híresztelést annak minősítem, a mi papi becsületemben való vakmerő, szeretetlen, gyűlöletbeli gázolásnak stb.“ — At ille obmutuit, volna itt is a válasza. Szóval „ö magyar sovínista, engem pánszlávnak tart, ez ellen pedig minden szabad, söt magyar kötelesség „Oly kevesen vagyunk mi magyarok, hogy még az apagyilkosnak is kell megkegyelmeznünk, ha magyar.“ Tehát a contra, a pánszlávot tönkre kell tenünk, ha mindjárt angyal is! Nem régen nagyon jó alkalmam volt a következőt hozzá írnom (többi között): „kérem Méltóságodat, méltoztassék tudomásul venni ezt: Én tudom, amit sok magyar pap nem tud, higy t. i. minden sovínizmus, legyen az magyar vagy bármely más, az erkölcsi elvadultságnak és romlottságnak tetőpontja, felsőbb kannibalizmus, a Krisztusi egyetemes vallásnak legrútabb megtagadása. Aki engem szláv sovínistának vagyis pánszlávnak tart, az vagy ostoba vagy gaz rágalmazó. Én katolikus vagyok! . . .“

Kedves Mártonom, attól ne tartsanak, hogy önöket akár parányilag is belekeverem. Minapi hosszú levelét most e pillanatban elégettem. . . . Igy már por és hamu! — na 21. sept., večer dugo nisam mogao zaspat, ter sam si sklopio sledeću jačku; ako ćete, predajte ju g. Jandri za N.N. ali za Kalendar ali za košaru — željio bi, da ovo moje pismo i g. Grubich prešteju.

Pozdravite mi oca, Vaš vierni M...

Hrvatska Kemlja
8. nov. 1917.

Oblaki, ki se zdižu u Juri protiv mene, čini mi se da se razvedruju. Ako pak ne, stojim ovde, neka dojde oluja! „Vaš izvještaj o prošloljetnom ber-manju sam zeo sa spokojstvom na znanje.“ To je sve! Ada osvidočio se je, a ipak me nije pozvao na odgovornost. Ako možda to omrazivanje nije došlo do mojega uha? Drugačije ali imam već slučajeve iz kih se vidi kako nezna odgovarajuće premisliti svoje riči i svoja djela. Redovni rezultat mojih odgovorov je: at ille obmutuit¹. Dobro, keine Antwort auch eine Antwort! Ako ne bi bili Vi, dragi Martine i gospodin Grubić legati², nego bi to doznao bio od drugih, dostao bi bio on od mene slijedeću pouku: „Pročulo se je od Vašega Dostojanstva ili vaše okolice sve do svećenstva biskupije, da se protiv mene sakupljaju podatki na osnovu kih bi me zminili. Da li ova glasina govori istinu ili ne za to se za sada još ne brigim. Ali da se to pročulo po cijeloj biskupiji, gledam za drsko, nemilo, mržnje punim gazenjem u naše svećeničko dostojanstvo i poštenje itd.“ — At ille obmutuit bi mu bio i ovde odgovor. Ada „on ugarski šovinist“ drži mene za panslava protiv koga se sve smi, ča već mora poduzeti. „Toliko malo nas je Ugrov, da se moramo smilovati i ocaumoritelju, ako je nek Ugar“. Kontra je ada: panslav se mora zničiti i onda ako bi slučajno bio andjel! Nedavno sam imao dobru priliku pisati slijedeće njemu (med drugim): „Prosim Vaše Dostojanstvo, zamite na znanje slijedeće: ja znam čega čuda ugarskih farnikov ne zna, a to je: svaki šovinizam, bude to ugarski ili ki drugi je vrhunac moralne podivljenosti i pokvarenosti, viši kanibalizam, najružnije zatajanje općenite Kristuševe vjere. Ki mene drži za slavenskoga šovinistu, zapravo za panslava, ta je ili slaboglavac bedak ili omrazitelj. Ja sam katoličan“ . . .

Dragi moj Martin, nekate se bojat da ću Vas zamišati u to. Nedavno napisano dužičko pismo sam uprav sada hitio u oganj . . . Ovako je prah i pepeo! Na 21. septembar dugo nisam mogao zaspat, ter sam si sklopio slijedeću jačku: ako ćete, predajte ju g. Jandri za N.N. ali za Kalendar ali za košaru. Željio bih, da ovo pismo i g. Grubić prešteju.

Pozdravite mi oca, Vaš vierni M.

¹ ali on je mučao

² legatus — poslanik, Martin Meršić st. (1868 — 1943), velikoborištovski farnik, Grubić Anton (1874 — 1929), fileški farnik

Horvát—Kimle

1918. V. 7.

— Az ismert actionak minden pontja az illető nagy aktornak teljes fiaszkójával végződött én még mindig aktiv parochus vagyok, ő med rövid eszével még megérheti, hogy nyilt memorandummal megtisztelem, exponálván, mi az igazi obedientia, erről tárgyal a „Naša teta Kate“ 7. része „Abrahamov vrtljac“ melyet minap irtam és Malomházára küldtem, Ha nem volna közölhető, majd Írok Dobrovichnak adja át K. Mártonomnak ad usum privatum.

Hrvatska Kemlja

7. jula 1918.

Poznatoj akciji se je svaka točka završila gubitkom dotičnoga aktora. Ja sam još uvijek aktivan parochus¹, a on će svojom kratkom pameću doživiti, da ću ga počastiti otvorenim memorandumom, kamo ću exponirati² ča je prava obedientia³. O tom raspravlja 7. dio „Naše tete Kate“ „Abrahamov vrtljac“, koga sam ki dan napisao i poslao na Mjenovo. Ako se ne more objelodaniti, pisat ću gospodinu Dobroviću neka to preda dragomu mi Martinu ad usum privatum⁴.

Hrvatska-Kiemlja 7. nov. 1918.

... Simo tamo pohajam va hiži, va kuti si mislim da čuču magjarski šoviniste, ter je karam: Nisam vam rekal, ali budte brati uz brata, ali ako kanite i nadalje gospodini bit drugim, će te si va Aziji morat iskat sluge i robe, kot Turki!? Va Europi smo si brat vsi narodi „niti gospodini, niti sluge“. Konczosztás, konczélvezés, konczlesés⁵ — aus is, niks is! —

K jutarnjoj molitvici još imam jednu štrofu, Šestu i poslidnju: „Angjel blagi, angjel dragi, Moj branitelj, moj čuvar! Budi meni drug ljubljani Kraj odvrni vsaki kvar!“

... Ja sam kot sam, staro drivo, ko će se vrieda morat z vrta skrčit ter na oganj hititi. Moji dobri, stari prietelji su ur vsi oputovali. Kamo? Bog višnji zna! ali i stari nepretelji, se zgublaju. Kamo? To vam neka vrag povil!—

Horvátkimle község iskolaszékéből

1919. II. 23

Nem akarok politizálni csak annyit. Annak amit Önök akarnak semmiféle józan célja nincsen, 50 000 horvátnak valahova kell csatlakoznia, ám hová? — A nyelvtant mint előkészületet írtam a jugoszláv kulturához való csatlakozás céljából. Ha Önök ezt ellenzik, az én szereplésem be van fejezve. Amit összeírtam, szívesen átengedem mint anyagot Kedves Márton barátomnak, legyen Önnek tulajdona, bizzon meg a nyelvtan szerkesztésével akit alkalmasnak tart, Prikoszo-vich urat igen tisztetem és szeretem, de ennek dacára be kell jelentenem, hogy még mindig nagyon hiányos a horvát nyelvismerete. A tájzolást leírni feleslegesnek tartom: a helyesírás szabályai a nyelvtan folyamán in acta exercito előadatnak, külön fejezet nem szükséges: a hangsúlytant és a szóképzéstant elég terjedelmesen kidolgoztam, e két utobbit talán külön füzetbe lehetne a felnöttek számára kiadni, az elemi iskolába úgy sem való. — Mint a horvátkimlei Nemzeti Tanács Wilsonja bejelentettem Pinezich úrnak febr. 21-én Pándorfalura „lelkes“ csatlakozásul.

23. II. 1919.

*Iz školske stolice Hrvatske Kemlje!
Ne kanim politizirati, samo toliko da velim. To ča Vi kanite nima nikakovoga triznoga cilja, 50.000 Hrvatov se mora kamo priključiti, ali kamo? Gramatiku sam napisao kot pripremu za uključenje u jugoslavensku kulturu. Ako se Vi tomu suprotstavljate onda je moja uloga završena. Ča sam skupaspisao, rado ću prepustiti kot materijal prijatelju, dragomu Martinu, neka bude Vaše vlasništvo, povjerite sastavljanje gramatike tomu, koga gledate za najsposobnijega. Gospodina Prikosovića jako poštujem i volim, ali nasuprot toga Vam moram kazati da mu je znanje hrvatskoga jezika strašno nepotpuno. Ne držim potrebnim napisati gramatiku dijalekta. Pravila pravopisa sam u gramatiki prikazao in acta exercito, ni potrebito posebno poglavlje, poglavlje o naglasku i tvorbu riči sam izdjelao dosta opširno. Možda bi se ova zadnja dva djela mogla izdati za odraščene u posebni knjižica, i tako to nije za školsku dicu.— Kot Wilson kemljanskoga Narodnoga Tanača javljam gospodinu Pineziću⁶ za 21. februar „oduševljeno“ priključenje u Pandrofu.*

¹ parochus — farnik

² exponirati (expono) — izložiti, staviti, prikazati

³ obedientia oboedientia — pokornost, poslušnost

⁴ ad usum privatum — na privatnu upotrebu

⁵ diljenje masnog zalogaja, uživanje u njem, požrt biti na njega

⁶ Dr. Štefan Pinezić (1879 — 1962), advokat, urednik Naših Novin

1919. nov. 8.án

— A nyelvtant illetőleg távolról sem ragaszkodom a magam véleményéhez, nem vagyok praktikus ember, mint afféle doktorinariusnak kötelességem a praktikusok nézete előtt meghajolnom.

A vörös terror alatt életem már csak hajszálon függött, a kántortanító minden áron akasztófára akart juttatni. 3. hónap óta vizsgálati fogságban van.

Szeretettel

M.

8. nov. 1919.

Ča se tiče gramatike ni daleko se ne kanim držati svojega mišljenja, nisam praktičan človek. Kot kakov-takov doktrinar moram se prignuti pred pogledi praktičarov.

Za vrime črljenoga terora mi je život visio na vlasu. Kantor-učitelj me je svakako kanio spraviti na gauge. Sada je jur treći mjesec u istražnom zatvoru.

S ljubavom

M.

Predragi Gosp. moj dobri Pretelj!

Hrvatska Kiemlja 29. XII. 1920.

Lipo hvalim i od srca vraćam blage želje na mlado leto — Vi i ja isto željimo, ali Vi ste optimista, a ja pesimista. Vsi vaši veliki trudi i troški su plemeniti, srićni ste, da imate još vere va ljude, ja . . .

Vaš vierni M.M.

1921. VIII. 16

A kulturegyesületet illetőleg kénytelen vagyok Kedves Mártonom előtt bizalmasan nyilatkozni. Minden sovinizmus ostobaság, de a magyar sovinizmus azonfelül még gázság is, mert a többi nemzetek sovinizmusa csak a maga baját védi, a magyar sovinizmus pedig ezenfelül más nemzetet kiírtani törekszik. Az Önök kulturegyesülete ennek a szolgálatában áll, azért nekem távol kell maradnom. Az itteni horvátságnak nem megmentésén, hanem kiírtásán fáradoznak Önök. Csak iz úgy volna megmenthető, ha a jugoszláv kulturába bekapocsoltatnék épúgy, mint a külföldi magyarok az egységes magyar kulturához fűződnek. Önök pedig ex professo elválasztják az itteni horvátokat a jugoszlávoktól, azaz, mert önerejükben fenn nem maradhatnak, pusztulásra kényszerítik. Sapiencia pauce! — Miloradić a gyászmagyarokhoz egy 28 versszakból álló Szózatot írt, mely így kezdődik:

Hazátok csonka nyomorék,

Es szük mint sirhalom!

Mert jönni kelle, jött a vég

Ledölt az uralom!

Sok mondanivalom volna! . . .

16. VIII. 1921.

Ča se tiče kulturnoga društva primoren sam Vam, dragi Martine, očitovati se povrljivo. Svaki šovinizam je bedavost ali ugarski šovinizam je uz to i nazlobna niskost, jer šovinizam drugih narodov brani samo svoje ali ugarski šovinizam se trudi na uništenje drugih narodov. Vaše kulturno društvo stoji u službi toga, zato se ja ne morem približiti k njemu. Vi se ne trudite na spasenje ovdašnjega hrvatstva, nego na njegovom uništenju. Samo tako bi se moglo spasiti ako bi se ono uključilo u jugoslavensku kulturu, kot se je inostrano, vanjsko ugarstvo uključilo u jedinstvenu ugarsku kulturu. Vi ali ex professo dilite ovdašnje Hrvate od Jugoslavenov, to je, jer iz vlašće snage obstati ne moru, silite je na propast.

Sapiencie pauce²!—Miloradić je žalosnim Ugrom napisao jačku 'Proglas' od 28 verzusev, pa se počne ovako:

Domovina vam je krnja, krnjavkasta,

I uska kot grobni hum!

Jer morao je dojt, došao je konac

Zrušilo se je gospodstvo!

Čuda čega bi Vam imao povidati! . . .

Hrvatska Kiemlja

9. nov. 1921.

Dragi moj pretelj Mrtinko!

Nij ga već, ki bi Vam, ne neg denas na god, nego vsaki dan i hip, iskrenije neg ja i gorljivije želio blažen i dug žitak. Vi ste mi zaista Jediní, s Vami bi se naše vse zrušilo va grob. Ča se tužite da nisam va vsem s Vami složen, to mene od Vas ni najmanje ne luči: Vi ste optimista komu se ja čudim i divim; a ja sam pesimista. Mi smo mala kita, odčenuća od stabla. Vi ju mislite občuvat, ako ju ovde va tujini posadite va zemlju ter poljivate. Ja pak sudim da će se ta kitica na vredi usušit, ako se u dobrom času ne zacipi va svoje stablo, na Jugu. To je med nami vsa razlika. . .

¹ namjerno, hotimice

² malo mudrosti

Hrvatska Kiemlja 19. XII. 1924.

. . . zdravlje mi još dobro služi, ali rana na duši boli. Moja grofica patrona su me zvali k njim za dvorskoga mašnika, ali zbog već uzrokov nisam privoljil, za špirituala niš ne valjam.

Predragi naši duhovni mladenci!

Od srca hvalim na ljubavi i pozdravljenju prigodom moje zlate maše. Naš hrvatski nacionalizmus, nij bio nit je seda imperijalizmus, ar ne ljubimo svojega tako, da bi tudje zatirali, ali u tudjemu se ne podlažemo tako, da bi svoje zahitili! To je pravi kršćanski nacionalizmus, koga va našoj ugarskoj domovini mnogi nisu poznali i danas još ne poznadu — na njevu veliku nesriću, kot novija historija svitlo kaže. U „Zeitschrift für kath. Theologie, Innsbruck“ sam štao da Rimi sv. Otac pripravljadu enciklopediju suprot imperialističnom nacionalizmu. To je jako potribno. Vi ćete jur slobodno smit ljubiti i slidit i služiti vaš hrvatski rod i jezik, mi stari smo bili skoro kot mučeniki, škuro su nas gledali i na stran rivali koliko su neg mogli. Na memento vivorum pri mojoj zlatoj maši sam Duha Boga osebito prosio za naše duhovne mladence, da nas rasviti, ujača i pielja po putih prave ljubavi, ka vsim oće i jišće dobro, svojim i tudjim! Hvala vam još jednoč na lipoj ljubavi, ka me nad vse druge pozdrave veseli i batri.

Vaš odani i vierni stari starac.

U Hrvatskoj Kiemlji 12. marc. 1926.

Mate Merchich
zlatomašnik

Poštovanoj hrvatskoj braći u Gradišću.

Lipa hvala vam budi na ljubavi, ku ste mi prigodom zlate maše skazali. Naša književnost je uboga i preuboga. Ali „pauperis est numerare pecus“ to je: ubogi si broji i ljubi još i piplice, ako ih neg ima. Vi ste obljubili te jačkice, ar su vaše, vaši piplici. Mi Hrvati ovde va Gradišću smo neg maljukna kita, ku je turski vihor od stabla odčenu i dostrovašio simo va daleku tudjinu. Ako hoćemo ostat Hrvati, se moramo književno najzad pricipit našem stablu na Jugu ter tamo slati duha konci na „južinu“!

Našim mladencem na visokih školah, ki su me takaj dragoljubno pozdravili, jednu rič od starca na spominak:

Da ne živiš prez dobitka,
Da obladaš toga žitka
Teške jade, tužne jale:
Živit znaj za Ideale!

U Kiemlji, 14. marc. 1926.

Vsim zahvalni

Mate Miloradić

Hrvatska Kiemlja
8. nov. 1926.

... Rad bih, da me koč i vi razumite! Zato vas prosim preštite „Carmen Saeculare“ ča sam poslal Bečanom, prilikom kad budete Beči, prosite od njih „Prestružnjake“, ke sam im za kalendar i za Novine poslal, da si ziberu, ča im se bude vidilo. Ovde prilažem još dvi ždunjke od Carmen saeculare . . .

„Höllyeknek és papoknak nincs szavazatuk!“ je odriedil bil Kun Bela. To će se u budućnosti spunit, papa nima miesta va zaviezi narodov. Ne zato kot da bi popi bedaki bili, nego zato, ar su klopi na theokratskoj koži.

¹ Bedaki i svećeniki nimaju pravo glasovanja

Hrvatska Kiemlja
3. sept. 1927.

Dragi gospodine brate!

Prilažem pismo, vam naminjeno, meni poslano. Haj, Haj, širom tuga i žalost. Vaša je minula a nij Vas odlučila od ljudi, nego opet ste vsim vse. Ja sam obljudio samoću, ali se vindar od srca željim, s vami se kad ter kad razgovorit, to je vas poslušat, ar va samoći mi je kot usahnul jezik, imam va glavi mislih, a nimam za nje ričih, memorija mi je jako oslabila. Minuti misec me je pohodio Ive Jive¹ iz Jandrofa, njegovih ričih sam razumio, da su Jandrofci iste vrsti kot Kiemljanci. Gospodin ešpereš Miho iz Bizonje mi je nemer još priklani poručio, da će me poiskat, ali do sada se nij pokazao, a susjedi smo. Jurski i panonski brati su se vsi odvrnuli od mene, mladi su, starac ne sliši med nje.—
Pozdravljam Vas od srca ter ostajem vaš vierni pretelj i rodjak.

Hrvatska Kiemlja
10. dec. 1927

G. Prikosović je dobro činio, da se je od mene odlučio, ar s manom bi si pokvario budućnost; nego zamiram, da se je **tako** razlučio, ar to bi se i prez uvrede moglo spuniti!

*2

M. M.

Hajdmo van (Kovačnica)
M. Miloradić

Hajdmo van, lip je dan snelva grije zar,
vsi va ried, van med vriet hajdmo par na par
van med ptice va lozi - ce k vodi nu Du - naj,
van na sunce med škerljunce va zebe - ni rej
La la la la la ka ka lu lu la la lu ka la la la la la
la la la la la

¹ Ive, Jive — Ivan Blažević (1888 — 1946), jandrofski i koljnofski farnik

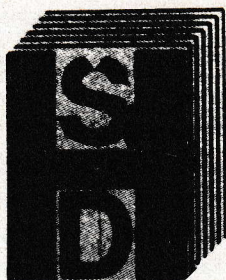
O KRIZ, AVE, JEDINI SPAS!
 ZELJIM SI, ZELJIM SI VA RUKU DUPLIR,
 VA GROBI JE TIHO, VA GROBI JE MIR,
 OVDE JE NASAL PO TRUDNOM ŽITKU SVOJ MIR
MATE MERSICH,
 KROZ 50 LET KEMČJANSKI FARNIK,
 NAM HRVATOM SLAVNI PESNIK **MILORADIC,**
 ZA MOJ HRVATSKI ROD, ČU ŽIVIT I UMRIT.
 19. IX. 1850-15. II. 1928.
 KAD MI ČINE, SMRT PREKINE - KAD MI BUDE, STELJA GROB,
 DAJ MI, PROSIM, DA SI NOSIM, K SUDU NAJME, RODAN SNOB

*1 *And.* Tri spomeniki M. Matoradica.

Veme usne z ^{trgov} ~~dobro~~ srca maku od vse ljubavi, ljubavi: Trini Bože dobrog oca
 raj živat na slavi! Trini Bože dobrog oca raj živat na slavi! Boim nadobro i ma
 blagost delal je on mnogo list, nek mu sviti rajska svetlost ki j odbral nam ^{svet} svet, Lovri-
 v enac meč ga kinci kotno botca pravice pravice! Ča mu opomen rajce diči, ča mu opoma
 rajce diči, ča mu spom rajce diči: opravdaj mu principe! Velikaru našem ocu
 danij pokoj sada s ostroj, veina srca mihi prosn nek živat blažen raj!

danij pokoj sada s ostroj, veina srca mihi prosn nek živat blažen raj!

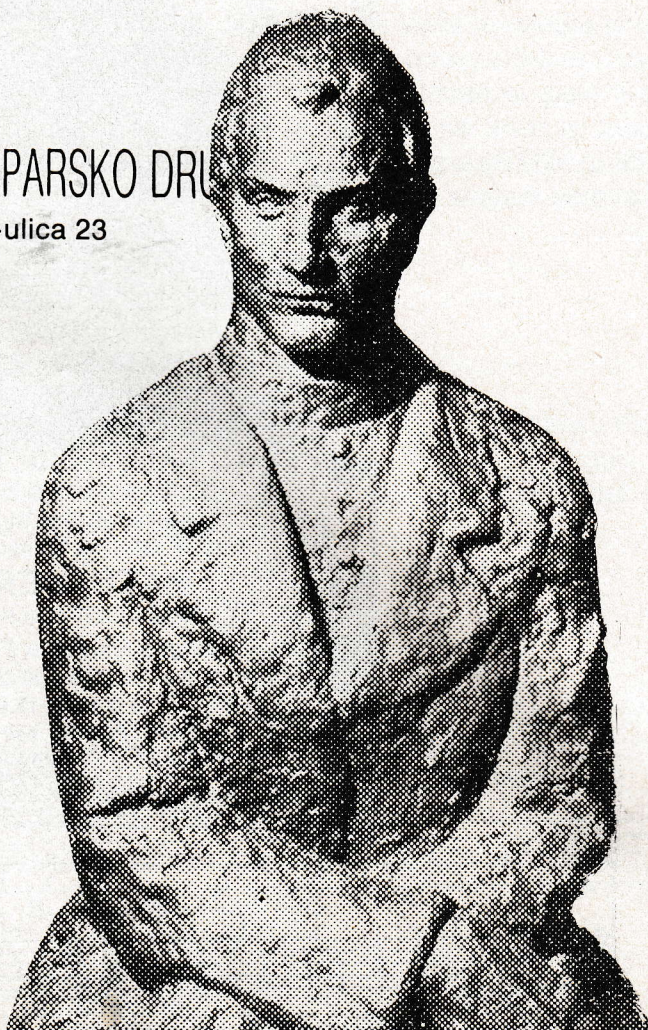

HRVATSKO ŠTAMPARSKO DRUŠTVO

7000 Željezno, Karall-ulica 23

Jačke jačim, pitam zač
Ej, da švizne koč korbač,
Da vas ganem koč na smih,
Da pokaram zlo i grih,
Da se slavi višnji Bog,
Da se tare vragu rog,
Da si spregnem teški ham,
Da si kadgod pljusku dam

Jačke jačim ja za Vas,
Da je štete svaki čas.
„Štampari“ mi pomogli,
Tretu zbirku izdali.
Nudjaju tu knjigu sad
Da zaslužu ki dukat!
Osamdeset šilingov
Za siliju stran i slov,
Je zaistinu profit
Za človičju dobrobit.

Spomenik Mate Meršića Miloradića danas stoji u Frakanavi. Zutra jur more stati i u Vašem stanu. Atraktivnu repliku poprsja u poliestru ili bronzi morete kupiti za 400,— ili za 1.800,— šilingov.

Broj replikov Miloradićevoga poprsja je limitiran. Ufamo se, da ćemo još moć ispuniti Vašu pismenu ili telefonsku narudžbu.

Hrvatsko štamparsko društvo Vam nudi i zbirku Miloradićevih jačak, tako da skupa s ovim Novim glasom morete imati sve pjesme našega velikana. Naručiti ju morete za 80,— šilingov.

P. b. b.
Erscheinungsort: 1040 Wien
Verlagspostamt: 1040 Beč

DRUCKSACHE

Gym. Wolfpaulden
nr. dv. NIKOLA BENCIC
7000 EISENSTADT/
ŽELJEZNO